

is. A vásártéren 400 fő jelenlétében »népünnepélyt« tartottak, ahol a Marseillaise és a »proletárinduló« elhangzása után szavaltok következtek [...]. A majálisról egy 1932. évi polgári per [...] is megőrzött részleteket. E szerint a vásártérre vonulás nem önként történt, hanem dobszó útján rendelték el. A fúvószenekar és polgári iskolás diákok »proletárdalokat« adtak elő (de egy Petőfi-vers is elhangzott), amelyeket Mayer József tanított be kényszerűségből.”

Szintén a személyes vonást erősíti, hogy az országos nagypolitika részeként bemutatott helyi történéseknek az általános, vagy ha úgy tetszik globális eszmei, politikai motivációin túl a tanulmány rámutat az egyes embert motiváló okokra is. Egy bármekkora történelmi esemény is szükségszerűen hétköznapi „kisemberek” sokaságából áll, akiknek, bár fontosak az eszmék, megvan a saját egyszerűbb, földhözragadtabb szempontjaik. Ez derül ki például A tamási ellenforradalom fejezet Az események okai című alfejezetéből, illetve annak idézett visszaemlékezéseiből: „Az udvaron álltunk, mi hárman nagybacska gyermekek, fogtuk anyánk szoknyáját, a 2 éves [...] a karján ült. Egyik bitang 3 gránátot fogva azzal fenyegetőzött, felrobbantja a házat. Erre éktelen sírásba kezdtünk. A riogatás abbamaradt, majd lepedőbe fogva ágyneműt, ruhaféléket kezdtek kihordani és három nagy bödön zsírt. Ezt követően 5 ökröt és 1 üszőt vezettek ki az istállóból. [...] A fenti idézetek fényében nem férhet kétség ahhoz, hogy a többnyire egyszerű földművesekből álló felkelők nem elsősorban ideológiai okokból tették kockára az életüket, hanem a négy évig tartó háború által különben is megtépázott javaikat, családjuk megélhetését igyekeztek óvni...”

Talán az idézett részekből is felsejlik, hogy a Tamási 1919-ben lebilincselő kiegészítő olvasmány a szakmának és a történelem iránt érdeklődő laikusnak egyaránt. A mögöttünk álló 100. évforduló okkal-joggal irányította a figyelmet újból a Tanácsköztársaságra. Ennek az újra felkelt figye-

lemnek a része az itt megidézett munka is, amely ugyanakkor arra is rámutat, hogy a témában akad még bőven feltárni, kutatni való terület. Hiszen aligha állítható, hogy az országos eseményekben hasonló súllyal szereplő települések mindegyikéről készült volna ilyen igényes, minden részletre kiterjedő tanulmány.

(K. Németh András: Tamási 1919-ben. Ellenforradalom, vörösteror, fehérterror. Tamási Helytörténeti Alapítvány, Tamási, 2019. 144 oldal)

Papp István Gergely

TRIANON-OLVASÓKÖNYV

Ady Endrétől Márai Sándorig ível ez a szöveggyűjtemény Trianon jegyében. Ady 1918 novemberében írja meg utolsó versét, az Üdvözet a győzőnek címűt, melyben szinte esdekelve könyörög a győztes hatalmaknak: „Ne tiporjatok rajta nagyon, / Vér-vesztes, szégyény, szép szivünkön”. De bizony nagyon is tapasztak rajta, többszörösen is érvényesítették a „Jaj a legyőzötteknek!” elvét. Világhírű írónk, Márai Sándor igyekezett jelen lenni minden magyarlakta terület visszaadásánál, ma már csak elképzelhető, de meg nem érthető az az örömteli lelkesedés, ahogy 1938-ban és 1940–1941-ben a magyarok fogadták a történelmi igazságszolgáltatást. Az író megörökíti ezt az eufóriát, melyből részleteket közlünk.

S aztán egy gyönyörű novella, már-már örömmóda Fekete Istvántól. Olvashatjuk Móricz Zsigmond tudósítását a trianoni határnyitásról. Az író 1938. november 2-án Budapestről Sátoraljaújhelyre utazott, hogy személyesen legyen jelen „az utolsó történe-

lemhamisítás” eltörlésénél. Tudjuk, nem így lett. Mégis, titelalattos és szép sorokat ír az *akkor* megyeszékhely városról, Kazinczyről, Kossuthról, s megnyilvánul e beszámolóban is hite és hazaszeretete.

Íme, a „nagyok”. Az olvasókönyv összeállítójának azonban fontosak a „kisebkek”, a kevésbé ismert szerzők és írások is. Például Dókus Gyula, Zemplén vármegye tudós alispánja, kinek kastélya a trianoni határ mellett van, mindennap odalát, s „*nem tud beletörödni a szegény csonka haza csonka erkölcsébe, csonka lelkű embereibe*”. Az ő hite is ugyanaz: „*voltunk büszkék, bizakodók s letünk megalázott, tépett rongy koldusok! [...] De jönni fog, mert jönni kell egy jobb kor, mely után imádság epedez százazrek ajakán! [...]*”

Fontos nekünk Kántor Mihály tiszakarádi néptanító verse, aki a gyermekekben, kis tanítványaiban látja a magyarság feltámadását. Fontosak Farkas Andor egykori sátoraljaújhelyi polgármester írásai, aki harcolt az első világháborúban, és izzó hazaszeretete a tragédia után sem lankadt.

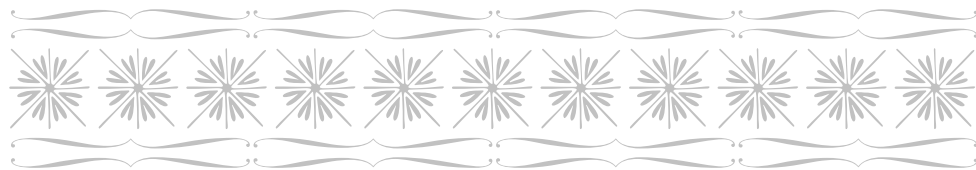
Meghatottsággal olvashatjuk a sátoraljaújhelyi Evva Ernőt, akit lelkiismerete vitt a 2. világháború frontjaira, mert a trianoni igazságtalanságot szerette volna eltörölni. Sáfáry László kárpátaljai tanár mindössze 33 évet élt, az idegen országban írja az elnyomatás idején, hogy „*sorsom fel van írva és magyarul van felírva / a földemen, a fiatal fák levelén*”.

És nem hagyhatók ki a nagy, ismert versek, olyan szerzők tollából, mint Babits Mihály, Csoóri Sándor, Dsida Jenő, Gárdonyi Géza, József Attila, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső, Reményik Sándor, Wass Albert és mások.

Sátoraljaújhely város Trianoni Emlékbizottsága szívesen ajánlja figyelmükbe ezt a kis kötetet.

(Trianon 1920–2020. Irodalmi, történelmi olvasókönyv. Összeállította: *Fehér József*. Társszerkesztő és lektor: *Nyiri Péter*. Sátoraljaújhely Város Önkormányzata, Sátoraljaújhely, 2020. 136 oldal)

Fehér József

HÍREK

Tisza-szobrot avattak Cégénydányádon. A nemzeti hűség államférfijának nevezte gróf Tisza Istvánt az Országgyűlés elnöke 2020. október 22-én Cégénydányádon, ahol felavatták az egykori miniszterelnök szobrát. Kövér László azt mondta, Tisza István kortársai közül mindenkinél mélyebben átértette azon évszázados magyar létparancsot, hogy az állam és a nemzet Mohács után egymástól szétvált határait minden áron helyre kell állítani, és Magyarországot egyben kell tartani. Az Országgyűlés elnöke szerint a nemzeti hűség a magyar politikában azt a vágyat, akaratot és küzdelmet jelenti, amely révén helyreállítható a történelmi ország területi egysége, a magyar állam önrendelkezési képessége és a szülőföldjén élő magyarság nemzeti szabadsága és összetartozása. (MTI)